

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัย เรื่องพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ในชุมชนบ้านทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง โดยผู้นำศาสนาในชุมชน และผู้นำชุมชน เพื่อสิ่งแวดล้อมสะอาดสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย เนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย
2. การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย

1.1 ความหมายของขยะมูลฝอย

ขยะ (Waste) หมายถึง สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภคซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่ต้องการใช้แล้ว บางชนิดเป็นของแข็งหรือกากของเสีย (Solid Waste) มีผลเสียต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจเนื่องจากความสกปรก เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคทำให้เกิดมลพิษและทัศนยะจาก

มูลฝอย (Solid Waste) หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง วัสดุสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น ๆ

1.2 มลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย (Waste Pollution) หมายถึง สภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมอันเนื่องมาจากขยะมูลฝอย เช่น การทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำและการเกิดกลิ่นเหม็นจากกองขยะ (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข, 2535)

1.3 ลักษณะของขยะ

1.3.1 ขยะเปียกหรือขยะสด (Garbage) มีความชื้นปนอยู่มากกว่าร้อยละ 50 จึงติดไฟได้ยาก ส่วนใหญ่ได้แก่ เศษอาหาร เศษเนื้อ เศษผัก และผักผลไม้จากบ้านเรือน ร้านจำหน่ายอาหารและตลาดสด รวมทั้งซากพืชและสัตว์ที่ยังไม่เน่าเปื่อย ขยะประเภทนี้จะทำให้เกิดกลิ่นเหม็น เนื่องจากแบคทีเรียย่อยสลายอินทรีย์สาร นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคโดยติดไปกับแมลง หนู และสัตว์อื่นที่มากดมหรือกินเป็นอาหาร

1.3.2 ขยะแห้ง (Rubbish) คือ สิ่งเหลือใช้ที่มีความชื้นอยู่น้อยจึงไม่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น จำแนกได้ 2 ชนิด คือ

- ขยะที่เป็นเชื้อเพลิง เป็นพวกที่ติดไฟได้ เช่น เศษผ้า เศษกระดาษ หล้า ใบไม้ กิ่งไม้แห้ง
- ขยะที่ไม่เป็นเชื้อเพลิง ได้แก่ เศษโลหะ เศษแก้ว และเศษก้อนอิฐ (สวัสดี โนนสูง, 2543)

1.4 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

1.4.1 ทำให้เกิดทัศนะดูจาก คือ แลดูสกปรก ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่น่ารังเกียจแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงและผู้พบเห็น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

1.4.2 เป็นแหล่งเพาะและแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะขยะติดเชื้อจากสถานพยาบาลและขยะเปียก ที่แบคทีเรียทำหน้าที่ย่อยสลาย เชื้อโรคตามขยะจะแพร่ไปกับน้ำ แมลง หนู และสุนัขที่มากดมหรือคุ้ยเขี่ย เช่น เชื้อที่ทำให้เกิด โรคอหิวาต์ ไทฟอยด์ และโรคบิด

1.4.3 ทำให้ดินเสื่อมและเกิดมลพิษ เพราะจะทำให้พื้นดินสกปรก

2. การจัดการขยะมูลฝอย

การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุมการเกิด (generation) การรวบรวมกักเก็บ (Storage) การเก็บขน (Collection) การขนถ่ายและขนส่ง (Transfer and transport) การปรับแต่งเปลี่ยนรูป (processing) และการกำจัด (Disposal) มูลฝอย โดยมีวิธีการที่เหมาะสมกับหลักสุขาภิบาลชุมชน เศรษฐศาสตร์ วิศวกรรม การอนุรักษ์ ภูมิทัศน์ และประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องพิจารณา รวมทั้งกระแสท่าทีจากชุมชน ฉะนั้นการจัดการขยะมูลฝอยจะต้องมีทั้งการบริหารงานองค์กร การเงิน กฎข้อบังคับ การวางแผนและหลักทางวิศวกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมูลฝอยในทุกด้าน (Tchobanoglous, Theisen and Vigil, 1993 : 6) การจัดการขยะมูลฝอยประกอบด้วย 6 ส่วนดังนี้ (สุทิน อยู่สุข, 2529)

- การผลิตมูลฝอย (Solid waste generation)
- การเก็บรวบรวมมูลฝอย (Storage)
- การรวบรวมข้อมูล (Collection)
- การขนถ่ายและการขนส่งมูลฝอย (Transfer and transport)
- การปรับแต่งและการนำมาใช้ใหม่ (Treatment and recovery)
- การกำจัดมูลฝอย (Disposal)

วิธีกำจัดขยะ

1. ปล่อยให้ย่อยสลายเองตามธรรมชาติ วิธีนี้อาจเกิดกลิ่นและการแพร่ระบาดของเชื้อโรค แต่เป็นการเพิ่มธาตุอาหารให้ดิน

2. การเผาในเตาเผาที่มีหน่วยกำจัดเถ้าพร้อมในเตา สามารถทำได้เร็ว ไม่มีสารพิษตกค้างและยังได้ประโยชน์จากพลังงานความร้อน

3. การฝังกลบ เป็นการนำขยะฝังกลบลงในดิน แต่อาจเกิดการปนเปื้อนในดินและแหล่งน้ำใกล้เคียงได้

4. การทำปุ๋ย เป็นการนำขยะที่ย่อยสลายได้ไปทำเป็นปุ๋ยหมัก โดยนำไปหมักในบ่อหรือหลุม ใส่มูลสัตว์หรือจุลินทรีย์เป็นตัวเร่งการย่อยสลาย หมักไว้ประมาณ 1-3 เดือน นำปุ๋ยมาใช้ในการบำรุงพันธุ์พืชต่อไปได้

การรีไซเคิลขยะเป็นการนำเอาวัสดุที่ใช้แล้ว กลับไปเข้ากระบวนการผลิตใหม่ให้เป็นของใหม่ที่อาจเหมือนเดิมหรือไม่เหมือนเดิมก็ได้ วัสดุที่นำไปเข้ากระบวนการผลิตใหม่ ได้แก่ พลาสติก โลหะ กระดาษ แก้ว ซึ่งการแปรรูปของใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ มีกระบวนการอยู่ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเก็บรวบรวม การแยกประเภทวัสดุ การผลิตหรือปรับปรุง และการนำมาใช้ประโยชน์

นอกจากนี้แนวทางในการแก้ไขปัญหามูลฝอยที่ได้ผลและมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการดำเนินการควบคู่กับการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม โดยชุมชน โดยเน้นที่การลดปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น ตั้งแต่แหล่งกำเนิด การคัดแยกมูลฝอยเพื่อให้การกำจัดมีประสิทธิภาพ และมีการแปรรูปมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนทั่วไป สถานประกอบการ หน่วยงานราชการ ท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา ดังนั้นแนวทางในการลดปริมาณมูลฝอยชุมชน สามารถใช้แนวทางต่าง ๆ ดังนี้

การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย (Waste Minimization) ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การลดปริมาณมูลฝอย (Reduce) โดยการเลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพและบรรจุภัณฑ์น้อยชิ้น อายุการใช้งานนาน และตัวสินค้าไม่เป็นมลพิษ เช่น การใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงกระดาษหรือถุงพลาสติก, การซื้อสินค้าปริมาณมากเพื่อลดปริมาณจากบรรจุภัณฑ์

2. การหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่กำจัดยาก (Reject) เช่น โฟมบรรจุอาหารและถุงพลาสติก โดยการใช้วัสดุธรรมชาติที่ย่อยสลายได้แทน เช่น การใช้ใบตองบรรจุอาหาร หรือการเลี่ยงการใช้สารอันตราย โดยใช้สารจากธรรมชาติทดแทน เช่น การใช้สารที่สกัดจากวัสดุธรรมชาติแทนการใช้สารกำจัดแมลงที่มาจากสารสังเคราะห์ทางเคมี หรือการใช้ถ่านหรือเบคเตอร์ที่สามารถชาร์ตใหม่ได้ เพื่อเป็นการลดปริมาณการเกิดสารอันตรายที่ต้องกำจัด

3. การนำวัสดุที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) เป็นการยืดอายุการใช้งานหรือใช้ประโยชน์มากขึ้นก่อนจะนำไปทิ้ง เช่น การนำขวดแก้ว ขวดพลาสติกมาใช้ซ้ำ การใช้กระดาษทั้ง 2 หน้า การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ชนิดเดิม

4. การซ่อมแซมวัสดุที่ชำรุดเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (Repair) ซึ่งเป็นการประหยัดทรัพยากรและพลังงานในการผลิตสินค้านั้น และลดปริมาณมูลฝอยที่มีขนาดใหญ่จำพวกเฟอร์นิเจอร์ในครัวเรือนและเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น โต๊ะ ตู้เย็น โทรทัศน์ หรือแม้กระทั่งการซ่อมแซมเสื้อผ้า

5. การแปรรูปเพื่อกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เป็นการนำมูลฝอยบางประเภทผ่านกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ในรูปแบบเดิม หรือรูปแบบอื่นประเภทที่สามารถนำมาแปรรูปใช้ใหม่ ได้แก่ (1) กระดาษ เช่น กระดาษกล่อง กระดาษสมุด กุงสีน้ำตาล หนังสือพิมพ์ (2) พลาสติก เช่น ขวดแชมพู ขวดน้ำ ภาชนะพลาสติก (3) โลหะ/โลหะ เช่น กระป๋องเหล็ก/อลูมิเนียม เศษเหล็ก ทองแดง ทองเหลือง ตะกั่ว สังกะสี (4) แก้ว เช่น ขวดแก้ว ขวดเบียร์ เศษแก้วสีต่าง ๆ

6. การตอบรับที่จะมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยเพื่อลดปริมาณมูลฝอย(Response) ซึ่งเป็นตัวสะท้อนถึงการมีบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผู้ผลิตมูลฝอยขอตอบรับที่จะปฏิบัติตามมาตรการและวิธีการที่กำหนดไว้เพื่อลดปริมาณมูลฝอย (สุณีย์ มัลลิกะมาลย์, 2540)

7. การส่งคืนบรรจุภัณฑ์ (Return) เช่น เลือกใช้สินค้าที่สามารถคืนกลับสู่ผู้ผลิตได้ เช่น ขวดเครื่องดื่ม (กรมควบคุมมลพิษ, 2541)

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย

การมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมทางสังคมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งอาจกระทำเพื่อความอยู่รอด เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อต้องการได้รับผลประโยชน์จากแหล่งน้ำในการทำการเกษตร หรือเพื่อตอบสนองความต้องการทางจิตใจของตนเอง เช่น การร่วมบริจาคเงินเพื่อสร้างโรงเรียน เพื่อต้องการได้รับการชมเชย ยกย่องนับถือ การมีอำนาจทางสังคม เป็นต้น (เฉลิมพล, 2543; วันชัย, 2543) เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านปัจจัยพื้นฐานของร่างกาย พร้อมทั้งรู้สึกว่ามี ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแล้ว ย่อมมีความต้องการในระดับที่สูงขึ้น คือ ต้องการความรัก ต้องการมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลอื่น

ความต้องการมีส่วนร่วม เป็นความต้องการของบุคคลที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มต้องการ; มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น และต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากหมู่คณะ จึงทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่มีความเป็นมิตร เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ มีการประสานงานร่วมมือ (วันชัย กานดา และคารณิ, 2544) ดังนั้น ความต้องการมีส่วนร่วมของบุคคล จึงเป็นการมีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการเพื่อความอยู่รอด หรือเป็นการมีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นสูงขึ้น ได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ต้องการความรักหรือเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลอื่น และต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือได้ว่า เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาชนบทที่มีประสิทธิภาพ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นทั้งวิธีการนำไปสู่เป้าหมาย และจะเป็นเป้าหมายในตัวเองสำหรับการดำเนินงานในโครงการพัฒนาชนบทด้วย (สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา, 2544) ปัจจุบัน แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา (People Participation of Development) ได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในงานพัฒนา โดยกระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้นมีได้ขึ้นอยู่กับการริเริ่มหรือการวางแผนโดยรัฐ แต่

ความสำเร็จนั้นอยู่ที่ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นทางการเป็นอิสระ เน้นการทำงานในรูปกลุ่มหรือองค์การชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน พลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย(จรัญญา วงษ์พรหม,2536)

แนวคิดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามูลฝอยของชุมชนประกอบด้วย(มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน, ม.ป.ป.)

การสร้างวิสัยทัศน์และจิตสำนึก การที่ชุมชนมีจิตสำนึกที่เห็นถึงความสำคัญของการจัดการมูลฝอยของชุมชนเพื่อให้ชุมชนน่าอยู่ นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์และนโยบายที่ชัดเจน จะทำให้ผลักดันนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติได้ง่ายขึ้น ซึ่งวิธีการสื่อสารให้กับประชาชนทราบถึงข้อมูลข่าวสาร และการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติและวิธีการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหานั้นจะมีส่วนส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกที่จะช่วยกันดูแลรักษาชุมชนของตน

การจัดการเชิงภาคี โดยต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการมูลฝอยของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทหลักในการดำเนินงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการ องค์กรเอกชน ภาพธุรกิจ เพื่อให้เกิดแนวคิดใหม่ใ้การพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติโดยให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน

การสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดโครงสร้างและแนวทางในการทำงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเกิดการประสานงาน เพื่อให้การจัดการชุมชนเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสร้างเครือข่ายอาจจัดขึ้นในรูปแบบของชุมชนกับชุมชน ชุมชนกับภาครัฐ หรือชุมชนกับภาครัฐและเอกชน เมื่อมีการสร้างเครือข่ายที่ครอบคลุม จะทำให้การแก้ไขปัญหามูลฝอยสามารถดำเนินงานได้ง่ายและประสบความสำเร็จ

การจัดทำแผนปฏิบัติการ ในการจัดการมูลฝอยของชุมชน เป็นการกำหนดเป้าหมายและความต้องการของชุมชนแต่ละแห่ง โดยจัดเป็นแผนการดำเนินงานในระดับจังหวัดและระดับชุมชน เพื่อใช้เป็นคู่มือและแนวทางในการปฏิบัติงานซึ่งมุ่งเน้นที่การแก้ไขปัญหาที่สาเหตุ ลดการเกิดมูลฝอย เน้นการจัดการมูลฝอยให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

แนวความคิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องการร่วมรับผิดชอบ (Share Responsibilities Concept) ซึ่งนำมาใช้ในประเทศที่พัฒนาแล้วบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น และเยอรมัน ซึ่งได้ใช้แนวทางความร่วมมือในการรับผิดชอบในการจัดการมูลฝอย ทั้งภาครัฐส่วนกลาง ภาครัฐส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ และภาคประชาชน โดยได้เพิ่มเติมในกรณีการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการมูลฝอยว่า ควรมีกระบวนการดังนี้ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2543)

1) ร่วมรับรู้ หมายถึง รับรู้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน รับรู้ถึงวิธีการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหา ลดผลกระทบของปัญหาและป้องกันปัญหา

2) ร่วมคิดและแสดงความคิดเห็น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการรับรู้ข้อมูล เมื่อประชาชนเกิดความตระหนักแล้วย่อมเป็นช่องทางที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นถึงวิธีการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง ป้องกันปัญหา การให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ย่อมนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่อไป

3) ร่วมดำเนินการ เมื่อวิธีการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงและป้องกันปัญหาเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ก็เท่ากับเป็นการยอมรับของพวกเขา ดังนั้น หากจะต้องให้พวกเขาเข้าร่วมดำเนินการตามกิจกรรมที่ได้มาแล้ว ความเป็นไปได้ย่อมมีมาก

4) ร่วมติดตามตรวจสอบ ความเข้มแข็งและความต่อเนื่องในการดำเนินการย่อมต้องอาศัยปัจจัยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนที่จะทำการติดตามและตรวจสอบว่า ในการดำเนินการนั้นมีปัจจัยใดบ้างที่จะเป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ เพื่อจะได้แก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่

5) ร่วมรับผิดชอบ ความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจกรรมหรือโครงการย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือรับผิดชอบของประชาชนในชุมชน มิใช่เป็นของผู้ริเริ่ม โครงการหรือผู้นำชุมชน การยอมที่จะมีส่วนร่วมรับผิดชอบย่อมสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนทุกระดับที่กล่าวมานี้

6) ร่วมขยายผล การจัดการเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดว่า หากชุมชนใดมีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว และได้มีการชักชวนด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม รวมถึงการช่วยเหลือในการจัดการของชุมชนอื่น ๆ ย่อมนำมาซึ่งการขยายผลของการจัดการให้มีความกว้างไกลออกไป ซึ่งชุมชนมีการจัดการอย่างถูกวิธีมากชุมชนเท่าใด ย่อมส่งผลดีต่อการแก้ไขปัญหาสังแวดล้อมได้มากเท่านั้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 6 ขั้นตอนดังกล่าวนี้ หากการจัดการชุมชนใดสามารถที่จะดำเนินการให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ทั้ง 6 ขั้นตอน คาดว่าน่าจะนำมาซึ่งประสิทธิผลในการลดปริมาณและแก้ปัญหาสังแวดล้อมได้ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2543)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิจัยในชุมชนบ้านทะเลน้อย การมีส่วนร่วมด้านการจัดการมูลฝอยของประชาชน และการศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนดังนี้

ชลาศัยและคณะพบว่าปัญหาของการพัฒนาชุมชนให้สะอาดของชุมชนวัดมะกอกในกรุงเทพมหานคร คือความไม่สนใจพัฒนาสิ่งแวดล้อมการขาดความสามัคคี การที่คนในชุมชนมีรายได้น้อยทำให้ต้องใช้เวลาทำมาหากิน ไม่สามารถมาช่วยพัฒนาชุมชนได้ แต่คนในชุมชนมีความต้องการให้คนในชุมชน ทั้งชายะลงในถึง ช่วยกันกำจัดขยะในบ้านตัวเอง และแยกขยะ ไม่ทิ้งขยะหน้าบ้านคนอื่น ทุกบ้านควรมีฝาปิดขยะ เพื่อไม่ให้สกปรกตลอดเวลา นอกจากนี้ยังพบจุดอ่อนของชุมชนนี้คือ ขาดผู้นำที่น่าเชื่อถือ และการทำงานไม่ประสานกับชาวชุมชน ในบางครั้ง กรรมการยังไม่ถึงชุมชน ทำให้ขาดความร่วมมือจากคนในชุมชน (ชลาศัย และคณะ ,2543)

ศิริจิต ทุ่งหัวและคณะ (2544) พบว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านทะเลน้อย มีการศึกษาน้อย มีรายได้จากการทำประมงและขายผลผลิตทางการเกษตร มีระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในทุกระดับ อยู่ในระดับต่ำนอกจากนี้พบว่าประชาชนของชุมชนบ้านทะเลน้อย มีรายได้เหลือและสามารถเก็บออม สร้างฐานะได้ มีการใช้ชีวิตแบบคนเมืองมากกว่าชุมชนในหมู่บ้านอื่น เห็นความสำคัญของการศึกษา และส่งเสริมให้บุตรหลานมีการศึกษาในระดับสูง

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2543) มีการวิจัยและพบว่า ชุมชนทะเลน้อยควรจะมีมาตรการในการจัดการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยสร้างมาตรการป้องกัน แก้ไขการทิ้งของเสียจากชุมชน

ฤทัยวรรณ สุขเกษร (2535) พบว่า ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติบริเวณทะเลน้อย มีอิทธิพลต่อความคิดและวิถีชีวิตของชุมชน ก่อให้เกิดค่านิยมว่า เมื่อทำงานแล้วต้องมีผลตอบแทน ดังนั้นการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันทางสังคม จึงไม่เกิดขึ้น

โรจน์จรรย์ย์ คำนสวรรค์ และคณะ (2540) ชี้บ่งว่า การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา อยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน แต่การบริหารจัดการยังเป็นแบบแยกส่วนขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และยังพบว่าในทางปฏิบัติหน่วยงานในระดับจังหวัดและอำเภอ รวมถึงองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในระดับต่างๆ ยังคงมีบทบาทสำคัญ ทั้งในการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการจัดการอย่างผสมผสานแบบยึดพื้นที่ ไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม

พิทยา นุชรัตน์ (2542 : 4016) พบว่า บ้านทะเลน้อยเป็นแหล่งที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติของอำเภอควนขนุน ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพสานเสื่อกระจูดซึ่งทำรายได้ให้กับชุมชนเป็นจำนวนมาก

ศุทธิดา สุวรรณะ (2545) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนรัตนวิบูลย์ และชุมชนไทยโฮเต็ล เขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการคัดแยกมูลฝอยในระดับดี แต่มีพฤติกรรมในการคัดแยกมูลฝอยในระดับน้อย ถึงปานกลาง สาเหตุที่ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง คือ การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และขาดการประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมและต่อเนื่อง อีกทั้งขาดอุปกรณ์ในการคัดแยก และที่สำคัญคือ การขาดจิตสำนึกของคน เนื่องจากประชาชนไม่เห็นว่าเป็นปัญหามูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญ และต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน และการขาดสำนึกความเป็นชุมชนร่วมกัน

อารีย์ ลัดดาชยาพร (2541) ศึกษาการรณรงค์คัดแยกในชุมชนและสำนักงาน เขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการฝึกอบรมและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ พบว่า ประชาชนมีความรู้ในการคัดแยกมูลฝอยมากขึ้น แต่ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติมากนัก เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ครบกระบวนการ คือ ไม่ได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมประเมินผลในการรณรงค์ดังกล่าว

วิไลวรรณ แซ่หว่า (2543) พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมมือในการดำเนินงานด้านหมู่บ้านสุขภาพดีถ้วนหน้าของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เป็นเพราะ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และเสนอให้มีการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน

ศุภีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์ (2543) พบว่าความต่อเนื่องของการคัดแยกมูลฝอยมีสาเหตุมาจากความเข้มแข็ง ความอดทนของผู้นำชุมชน ในการรณรงค์ให้มีการคัดแยกมูลฝอยเป็นระยะๆ รวมทั้งการติดตามเฝ้าระวังในเรื่องการทิ้งและการคัดแยกมูลฝอย และการปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชุมชน

ชญสสัน สุภวัตรวรคุณ (2540) พบว่า ความร่วมมือในเชิงพหุภาคีในการจัดการมูลฝอยของชุมชนท้องถิ่น ภูมิศึกษา ชุมชนสาครลี อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความร่วมมือในเชิงพหุภาคีในการจัดการมูลฝอยของชุมชนท้องถิ่น ต้องอาศัยความร่วมมือในชุมชนในระดับหนึ่งก่อน คือ การมีผู้นำชุมชนและองค์กรที่เข้มแข็ง มีกลุ่มครูในชุมชนที่มีจิตสำนึกร่วมกัน

ศุภิมา นฤมล วงศ์สุภาพ (2545) ศึกษา ธรรมชาติของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม: ภูมิศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จังหวัดกระบี่ พบว่า ปริมาณขยะมากเกินกว่าที่รองรับได้ และขยะดังกล่าวมีผลต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนไม่มีการแยกขยะ แต่มีการกำจัดขยะแบบโบราณ คือ ฝัง กลบ เผา พร้อมทั้งเสนอแนวคิดเรื่อง ศาสนาและวัฒนธรรม มาใช้ในการกระตุ้นจิตสำนึกในการมีจิตสำนึกต่อสังคม

อุษา กลิ่นหอม (2546) ศึกษาการจัดการขยะในชุมชนชนบทอีสาน: โดยใช้สื่อและรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนที่อยู่ในชนบทได้เห็นความสำคัญของการแยกขยะ ลดการสร้างขยะและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะภายในหมู่บ้านของตนเอง โดยได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าถ้าการดำเนินงานได้ผล ประชาชนจะทิ้งขยะน้อยลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 สื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ครั้งนี้ได้แก่ สื่อพื้นบ้าน (หมอลำเรื่อง หมอลำกลอน) โปสเตอร์การแยกขยะสำหรับติดตามบ้าน ป้ายประกาศตามทางแยกต่าง ๆ ของหมู่บ้าน รถวิ่งโฆษณา รูปแบบที่ใช้ร่วมกับการใช้สื่อ คือการจัดตั้งอาสาสมัคร การจัดดำเนินการธนาคารขยะในโรงเรียน และการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการแยกขยะ การทำปุ๋ยหมัก การผลิตน้ำหมักชีวภาพ ให้กับผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และประชาชนที่สนใจ นอกจากนี้ยังมีการจัดงานวัน "โรงเรียนสะอาด" และการประกวด "หมู่บ้านสะอาด" การผลักดันให้คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนการจัดการขยะในการจัดทำงบประมาณประจำปี 2546 ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีการทิ้งขยะลดลงประมาณ ร้อยละ 15 เนื่องจากสภาพทั่วไปเป็นชุมชนเกษตรกรรมกึ่งเมือง ประชาชนมีการทอเสื่ออก และการทำเครื่องจักสานเป็นอาชีพเสริม ประกอบกับมีประชาชนไปขายแรงงานนอกพื้นที่และรับเอาวัฒนธรรมการบริโภคแบบสังคมเมืองเข้ามา จึงทำให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนทำได้ยากต้องใช้เวลาพอสมควร ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การจัดการขยะในชุมชนเป็นไปได้อย่างมีพัฒนาการที่ดีขึ้นไปตามลำดับนั้นมี ปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ การจัดทำธนาคารขยะในโรงเรียน การจรรณรงค์ให้กับกลุ่มโรงเรียนที่อยู่ในเครือเดียวกัน เช่น การจัดงานวันโรง

เรียนสะอาด และ การจัดให้มีอาสาสมัครกระตุ้นการดำเนินงานของคนในชุมชน ทั้งนี้ต้องมีองค์ประกอบสนับสนุน ได้แก่การมีผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้อำนวยการ โรงเรียน ประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่ดีเอื้อต่อการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงาน

ปวี จำปาทอง (2538) ศึกษาปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมการแยกทิ้งขยะของประชาชนเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการแยกทิ้งขยะ ไม่ถูกต้องเหมาะสม สาเหตุส่วนใหญ่ของการไม่แยกทิ้งขยะเนื่องมาจาก การที่กลุ่มตัวอย่างเห็นบุคคลอื่น หรือเห็นเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานคร ไม่แยกทิ้งขยะ รวมถึงการทิ้งขยะผิดประเภทของถังขยะที่รองรับ เช่น การทิ้งขยะสดลงถังขยะแห้ง การทิ้งขยะแห้งลงถังขยะสด ทำให้การนำถังขยะแยกประเภทมาใช้ไม่เกิดประสิทธิภาพ ส่วนอุปนิสัยในการซื้อสินค้า ผู้ปฏิบัติงานที่มีวิชาชีพ และการรับรู้ข่าวสารทางโทรทัศน์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการแยกทิ้งขยะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเสนอแนะให้กรุงเทพมหานครปรับปรุงการบริการเก็บขยะ โดยให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการแยกขยะอย่างถูกวิธี รวมทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์ รมรงค์ และการประเมินผลในด้านการแยกขยะอย่างต่อเนื่องให้กับประชาชนอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและจิตวิทยา เพื่อให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องต่อไป

สามารถ ดับทุกข์ (2543) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันปัญหามลพิษทางน้ำของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า พฤติกรรมการป้องกันปัญหามลพิษทางน้ำของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ และการรับรู้บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.01 และเสนอแนะว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่สำคัญ คือ ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร และเครื่องมือที่จำเป็น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะของ รัฐ รวมถึงประชาชนต้องให้ความร่วมมือในการดูแลรักษาแหล่งน้ำร่วมกัน ตลอดจนมีอุปกรณ์เครื่องมือที่จำเป็น มีบุคลากรปฏิบัติงานประจำแหล่งน้ำ และให้ประชาชนได้รับการศึกษาและปลูกฝังนิสัยที่ดีในการทิ้งขยะปฏิภูลต่าง ๆ โดยมีหน่วยงานของรัฐดูแลอย่างจริงจัง มีบทลงโทษมีการประชาสัมพันธ์ รมรงค์เกี่ยวกับการดูแลรักษาแหล่งน้ำอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ

พล ขวัญนุ้ย (2543) ศึกษาความตระหนักขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการป้องกันน้ำเสีย : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ตอนกลางลุ่มน้ำปาดธานี พบว่าบทบาท ด้านการประชาสัมพันธ์ และบทบาทด้านการดำเนินการป้องกันน้ำเสียอยู่ในระดับสูงและเสนอแนะว่าองค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ความสำคัญต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการป้องกันน้ำเสีย ซึ่งเกิดขึ้นจากการทิ้งขยะของชุมชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งจะเป็ปัญหาที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อม และควรประชาสัมพันธ์ในเรื่องปัญหาน้ำเสีย การจัดการขยะในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

วิษณุ สถานนทีชัย (2540) ศึกษาพฤติกรรมกรรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยของผู้ประกอบการธุรกิจการค้า : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีพฤติกรรมกรรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยถูกต้องระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์การผันแปร พบว่า ระดับการศึกษา ความรู้

เกี่ยวกับการรวบรวมและกำจัดขยะแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการรวบรวมและกำจัดขยะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการรวบรวม และกำจัดขยะมูลฝอยของผู้ประกอบการธุรกิจการค้า คือ ผู้ประกอบการธุรกิจการค้าบางส่วนยังขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการรวบรวมและวิธีการแยกประเภทขยะมูลฝอย และกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ขาดความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติรักษาความสะอาด ฯ พ.ศ. 2535 และขาดการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอย รวมทั้งอุปกรณ์สำหรับการเก็บรวบรวม และกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เช่น ถังขยะมีจำนวนน้อย สภาพเก่า และชำรุด ใช้ถังน้ำมันเป็นถังเก็บรวบรวมขยะ ไม่มีฝาปิดทำให้มีกลิ่นเหม็นรบกวน บริเวณที่วางถังสกปรก มีน้ำเน่าเสียรั่วซึมจากถังขยะ ขยะล้นจากถังเนื่องจากถังไม่เพียงพอ การจัดเก็บมีเวลาไม่แน่นอน เจ้าหน้าที่รถเก็บขยะเก็บเฉพาะขยะที่อยู่ในถัง ส่วนขยะที่กองนอกถังไม่ได้เก็บ

ชัยยุทธ โยธามาตย์ (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร มีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยในระดับสูง เพศ อายุ อาชีพ ระยะเวลาที่เข้าตั้งถิ่นฐาน การได้รับข่าวสาร ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ส่วนระดับการศึกษา รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ความรู้ความเข้าใจในเรื่องขยะมูลฝอย และความคิดเห็นต่อปัญหาขยะมูลฝอย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย เกิดจากการจัดการของเทศบาลยังไม่ดีพอ และความร่วมมือของนักท่องเที่ยว แนวทางการแก้ไขขยะมูลฝอย คือ ควรมีการปรับปรุงด้านการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล การขอความร่วมมือของนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปในการทิ้งขยะ รวมทั้งการใช้มาตรการทางกฎหมาย การณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และการให้ความรู้แก่ประชาชน นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการแยกประเภทขยะมูลฝอย พร้อมทั้งนำกลับมาใช้ใหม่ และควรปลูกจิตสำนึกของประชาชนตั้งแต่วัยเด็ก

อัครี เอกโทษุน (2537) ศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี พบว่า มีความรู้มากเกี่ยวกับกฎระเบียบวินัยของสังคมด้านการทิ้งขยะ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายจากขยะ มีการคำนึงถึงปริมาณและอันตรายจากขยะที่เกิดจากการใช้สินค้าโดยลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติก ลดปริมาณการใช้โฟม และนำถุงพลาสติกที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ กิจกรรมที่ก่อให้เกิดขยะมากที่สุดคือ กิจกรรมการประกอบอาหารและรับประทานอาหาร มีพฤติกรรมการทิ้งขยะที่เหมาะสม พร้อมเสนอแนะให้จัดหาดังรองรับขยะสด-แห้งให้เพียงพอและเหมาะสมในทุกพื้นที่เขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี โดยเฉพาะบริเวณย่านการค้าและแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เรื่องกฎระเบียบวินัยทางสังคมด้านการทิ้งขยะให้ประชาชนทราบและลงโทษผู้ฝ่าฝืนหรือกระทำความผิดตามกฎระเบียบด้านการทิ้งขยะโดยเคร่งครัดและควรส่งเสริมให้ประชาชนนำของใช้แล้วที่ยังสามารถใช้ประโยชน์ได้อีกกลับมาใช้ใหม่ เพื่อช่วยลดปริมาณขยะ และเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ครุณี อ้นขวัญเมือง (2544) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ประกอบการร้านค้าในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี พบว่า พฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ประกอบการร้านค้า มีระดับการปฏิบัติปานกลาง ปัจจัยทางชีวสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ประกอบการร้านค้า ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอย ทักษะคิดต่อการจัดการขยะมูลฝอย ความเชื่ออำนาจในตน การควบคุมตนและการมุ่งอนาคตเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ปริมาณภาชนะรองรับขยะมูลฝอย ขนาดของภาชนะรองรับขยะมูลฝอย และระยะห่างของเวลาในการจัดการขยะมูลฝอย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 0.001 และ 0.01 ตามลำดับ ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่เทศบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรที่มีอำนาจในการทำนายสูงสุด คือ การมุ่งอนาคตเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ทักษะคิดต่อการจัดการขยะมูลฝอย และการดำเนินการกับขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง

ไมตรี อินทนาศักดิ์ (2543) ศึกษาทัศนคติของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลาต่อการจัดการขยะ : ศึกษากรณี ชุมชนจากรูพัฒนา ชุมชนบ้านหัวสะพานสะเตง และชุมชนกำแพงบาโจยพบว่า มีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะ มีความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับสูง สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน และความสัมพันธ์ของชุมชนต่อลุ่มน้ำอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่ความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการจัดการขยะ คือ ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่วนสถานภาพทางสังคมของประชาชน ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการจัดการขยะโดยรวม แต่มีความสัมพันธ์ด้านการรับรู้ข่าวสาร และการกำจัดขยะ ด้านการรับรู้ในผลกระทบของปัญหาขยะต่อชุมชนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของประชาชนต่อการจัดการขยะ คือ อายุ ระดับการศึกษา สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ความสัมพันธ์ของชุมชนต่อลุ่มน้ำพร้อมทั้งเสนอแนะให้องค์กรชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การฝึกอบรม สัมมนา การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น และเทศบาลควรจัดหาถังขยะให้เพียงพอ จัดรถเก็บขนขยะทุกวัน

อาณัติ นรากร (2541) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลตำบลท่าใหม่อยู่ในระดับค่อนข้างสูง มีทัศนคติต่อการจัดการขยะ และมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยปานกลาง ปัจจัยด้านบุคคล คือ อายุ รายได้ และระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในด้านการจัดการขยะมูลฝอย ส่วนปัจจัยทางด้านเพศ อาชีพ และระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าใหม่ และปัจจัยทางด้านสังคมและจิตวิทยา ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องขยะมูลฝอย และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อปัญหาขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์เชิงบวก

กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการจัดการขยะมูลฝอยอุปสรรคต่อการจัดการขยะ คือ ความไม่เคร่งครัดในการรักษากฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ และขาดการประชาสัมพันธ์ เพื่อรณรงค์เกี่ยวกับปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย และการรักษาความสะอาดอย่างต่อเนื่อง แนวทางแก้ไขควรจะต้องปรับปรุงระบบการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งด้านบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ และควรรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนให้มีความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาขยะมูลฝอยว่าเป็นสิ่งสำคัญในอนาคต โดยมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตลอดถึงเด็กนักเรียนที่อยู่ในวัยเรียนให้มีจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อปัญหาความสำคัญของขยะมูลฝอย

สิทธิสาสนดี ทรัพย์ศิริโสภา (2544) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย : กรณีศึกษา การจัดการมูลฝอยเทศบาลตำบลท่าบ่อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่า ความรู้ ความตระหนักเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยและความต้องการมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน รายได้ อาชีพ สถานภาพทางสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และความตระหนักเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอย ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

ปานกมล พิสิษฐอรรถกุล และเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2547) ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่า การใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย สามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนได้ ผลเบื้องต้นก่อให้เกิดโครงการแก้ไขปัญหามูลฝอยตามบริบทและศักยภาพของชุมชน, ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ได้แก่ การขาดผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง สถานการณ์ความขัดแย้งด้านการเมืองในชุมชน สภาพสังคมและข้อจำกัดของเทศบาลด้านบุคลากร งบประมาณและเวลา สำหรับปัจจัยที่สนับสนุน ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การดำเนินการเชิงรุกโดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอก และการประสานงานที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง